

HANS URS VON BALTHASAR

**MIC ABECEDAR
PENTRU LAICII NESIGURI**

Traducere de
Maria Magdalena Anghelescu

Galaxia Gutenberg
2025

Cuprins

Prefață.	7
Despre situație	10
Incomparabilul	17
De ce creștinismul încă	21
Numai întregul	24
Triplu răsucit	27
Iluminismul	30
Progresismul	33
Liberalismul	36
Pluralismul	39
Exegeza	43
Libertatea teologiei	49
Dogma și viața	56
A reinterpretă	60
Trasarea granițelor	66
Identificarea parțială	69
Crucea – pentru noi	74
Maria – Biserica – Oficiul	80
Intercomuniunea	88
Oficiul unității	92
Autoritatea	97
Ascultarea critică	100
Tradiționalismul	104
Ecumenismul	107
Teologia politică	110
Apocalipsa	113
Postfață	117

PREFAȚĂ

„*Fibel*” [= abecedar] vine de la „*Bibel*” [= Biblie], iar Biblie înseamnă pur și simplu cărticică, *biblion*. Copiii mici confundă adesea B și F. Prin urmare, acesta este un abecedar, în care copiii lui Dumnezeu găsesc la început semne grafice ciudate pentru sunetele credinței care le sunt familiare, semne care ar trebui să corespundă acestor sunete. Laicii despre care este vorba aici sunt în special catolici.

Căci Domnul le recomandă creștinilor să rămână simpli în iubire precum copiii, pentru că numai celor simpli le-a dezvăluit Dumnezeu taina sa, în timp ce înțelepții și pricepuții nu înțeleg nimic din ea (Isus îi mulțumește pentru aceasta). Copiii cred poveștile care li se spun; ei ar fi uimiți și nici nu ar înțelege măcar dacă li s-ar spune că ceea ce aud și spun la rândul lor mai departe este o „știință”, că ceea ce se povestește nu trebuie neapărat să fie adevărat. Analfabetul în credință este de cele mai multe ori mai încrezător și mai lipsit de prejudecăți decât alfabetistul/cel alfabetizat, care este mereu tentat să se agățe de literă și să-i atârne și pe alții în cuiul ei. „Cunoștința semetește, pe când iubirea zidește” (1 Corinteni 8,1); ceea ce este semet, „umflat în pene”, este gol; ceea ce este zidit durează.

Dar acum vinelucrul fatal: cei înțelepți și pricepuți (de multe ori teologii) îi tulbură pe cei simpli cu pretinsa lor știință și îi fac să devină nesiguri. Cu

instinctul lor corect al credinței cei simpli simt că aici este ceva în neregulă, dar nu pot găsi răspunsul corect. De aici și cuvintele înspăimântătoare ale lui Isus despre piatra de moară care ar trebui atârnată de gâtul acestor seducători ai celor mici, amenințarea sa împotriva „călăuzitorilor orbi” care zăvorăsc poarta împărăției lui Dumnezeu și, neintrând ei înșiși, refuză accesul celor care vor să intre (Matei 23,13). Ei se închipuie superiori simplilor creștini, dar nu mai sunt în stare nici măcar să facă deosebirea între exercitarea lumească a puterii (*kyrieuein* Luca 22,25) și „toată puterea” duhovnicească (*exousia* Marcu 3,15) asupra duhului antidivin acordată de Hristos ucenicilor săi, puterea de a lega și dezlega pe pământ cu efect în cer. De atâta științificitate ei au devenit incapabili să creadă în Sfânta Treime a lui Dumnezeu sau în Dumnezeirea lui Hristos sau în prezența lui reală în Euharistie; toate acestea le apar ca un „jargon de petrecere” („*Parteichinesisch*”, citat) și, la fel îi învață astăzi, dragi părinți creștini, și pe copiii voștri la școală.

Iată de ce, în ciuda instinctului lor bun, celor nesiguri ar trebui să li se pună în mână un mic abecedar, ca să poată găsi în el, pentru viziunea lor interioară pe care o au despre adevărul creștin, măcar conturul câtorva litere pe care să le poată arăta seducătorilor lor. Dar cei al căror ochi este „simplu/curat” și de aceea ei sunt complet „luminați” (Matei 6,22), să nu se alarmeze, să nu-și închipuie „că teologul științific știe «mai multe» despre adevărurile credinței decât un creștin drept, care încearcă să trăiască zi de zi aceste adevăruri, sau

că un biblist înțelege Scripturile mai bine decât un simplu călugăr care meditează de ani de zile la ele” (P. Henrici¹). Nimeni să nu creadă că ar trebui să se cufunde în studii îndelungate, pe care cu greu le-ar putea duce până la capăt, pentru ca la capătul acestui tunel întunecat să ajungă iar la lumina zilei credinței simple, sau – primejdia e mare – să rămână blocat undeva în semidoctismul care se semețește. Ca o primă orientare poate fi suficient acest abecedar.

El nu tratează despre toate cele care-i deranjează pe cei nesiguri, ci numai despre cele mai necesare chestiuni referitoare la credință și la situația ei de astăzi. Problemele moralei creștine nu pot fi clarificate atât de succint, pentru că înțelegerea caracterului obligatoriu al unei norme morale depinde în mare măsură de cât de adânc a pătruns creștinul în înțelegerea credinței sale. Ceea ce trebuie reținut este plinătatea credinței în unitatea ei.

Această broșură se adresează laicilor nesiguri. Poate că este prezumțios să sperăm că și unii dintre cei care îi fac să fie nesiguri o vor lua în mână și vor permite ca propria lor încredere în sine să devină ici-colo nesigură?

¹ *Die Aufgabe kirchlicher Wissenschaft heute*, în: *Philosophie und Theologie* 54 (1979) p. 326.

DESPRE SITUAȚIE

Toți adevărații creștini catolici suferă astăzi din cauza confuziei din Biserica lor. Putem spune cu siguranță că această tulburare în urma Conciliului a venit preponderent din partea *clerului și a călugărilor* care, prin părăsirea în masă a statutului lor și prin secularizarea teologiei, catehezei și predicii practicate de ei, dovedesc că au înțeles total greșit „deschiderea Bisericii către lume” la care se referise Conciliul. Laicii, care trăiesc și sunt angajați în lume, au trebuit să se simtă mult mai puțin afectați de acest slogan. Cerința unui angajament apostolic sporit în sfera politicului, economicului și socialului nu era nimic fundamental nou pentru ei. Dar profundul cutremur din lumea clericală nu putea rămâne fără urmări asupra lumii laice, iar aceste urmări au devenit cu atât mai confuze cu cât reforme conciliare complet normale s-au amestecat – de nedescâlcit pentru laici – cu cele mai incredibile inovații în declarațiile de credință, catehism, predică și practica bisericească, simțite de ei curând ca neecleziale. Dar aceste nereguli au fost justificate ca legitime de fondatorii lor în multe feluri, cimentate teoretic și practic, astfel încât chemările la ordine din rândurile episcopilor, dacă au venit, au rămas în mare măsură fără efect.

Situația a fost îngreunată de apariția concentrată a unui fel de „clasă de mijloc” bisericească, a *teologilor laici* (masculini), printre care se numărau,

fără îndoială, laici autentici, care doreau să dea o bază mai bună slujirii lor ecleziastice, dar cu siguranță la fel de mulți care s-ar fi hotărât mai înainte pentru preoție și care, de aceea, purtau în ei destul de des resentimente împotriva clerului, grăbind astfel secularizarea sociologică a acestuia și, pe cât posibil, și cea teologică. O linie de demarcație trece chiar prin această clasă, care reprezintă totuși o putere doar în anumite țări, în timp ce în altele nu există deloc sau doar foarte puțin. Totuși, noul fenomen reprezintă un puternic suport pentru tendința de a estompa granițele dintre cler și laicii „seculari” sau chiar de a le aboli total. Din alte motive, preoții muncitori îndemnaseră deja la o sinteză cel puțin temporară a celor două forme de viață; acum mulți clerici pretind că suferă de o criză de identitate și că nu își mai pot identifica poziția în societatea modernă. Căsătoria părea a fi un loc de refugiu, cu atât mai mult cu cât părea că deficitul tot mai mare de preoți putea fi remediat de către bărbați căsătoriți care s-au „dovedit” vrednici, iar femeile, în virtutea egalității lor cu bărbații, începeau și ele să aspire la preoție. Nu se practicau deja o parte din aceste lucruri de multă vreme cu succes în comunitățile creștine despărțite de Biserica catolică? Vedeti: O mulțime de probleme clericale. Nu se poate spune că numărul tot mai mare de teologi laici a devenit o portavoce a preocupărilor reale ale laicilor, care au existat dintotdeauna în Biserică.

Printre reformele conciliare s-au numărat și anumite simplificări, ca de exemplu desființarea

abstinenței de vineri și, în mare măsură și apostului, precum și anumite simplificări în liturghie. Dar amestecarea lor cu „înlesnirile” de o cu totul altă natură puse în practică de clerul secularizat (care a inclus întotdeauna și un mare număr de călugări) – omiterea aproape completă a sacramentului mărturisirii, de exemplu – și în special în doctrina credinței, unde se pune un mic sau mare semn de întrebare după aproape fiecare articol din Crez, acest amestec a dus la *două fapte cu mare pondere ecleziastic sociologică*:

În primul rând, la ieșirea tăcută a nenumărați catolici din Biserica duminicală, unde de multe ori se predica din amvon o doctrină înstrăinată, devenită insuportabilă pentru urechile catolice, această absență terminându-se de multe ori cu o îndepărtare completă de Biserică.

Apoi, separarea spectaculoasă a diferitelor grupuri, mai mult sau mai puțin radicale, de tradiționaliști, care fie contestau deschis legitimitatea ultimului Conciliu, fie regretau anumite prevederi ale acestuia sau protestau cu glas tare împotriva efectelor lui. Susținute de episcopi individuali, ele s-au îndreptat în întregime spre doctrina preconciliară, dorind să respecte integritatea Crezului, dar închizându-l în litera unei forme liturgice care nu mai era recunoscută.

Ambele tendințe au făcut ca un mare număr de laici, derutați de spectaculoasa criză de identitate a clerului și a călugărilor, despre care se vorbea adesea inutil din amvon, să se distanțeze de viața

bisericească. Ceea ce li se prezenta atât de teatral nu corespundea în niciun caz imaginii clare a unui „om duhovnicesc”, adică a unui om care a fost „prins” și luminat în întregime de Duhul lui Dumnezeu, spre care laicul ar vrea să se întoarcă și pe care ar vrea să se sprijine, pentru a avea în el o călăuză pe drumul către Dumnezeu. Căci pentru el duhovnicul este – încă – acel om care dă o expresie tangibilă esenței ascunse a Bisericii, cerințelor lui Hristos din Evanghelie, care, potrivit lui Pavel, este un „tip”, un model după care se poate orienta. De aici a fost și rămâne ușor pentru laici să-i împartă pe duhovnicii pe care îi cunosc în cei care merită acest nume și cei cărora le recunosc eșecurile, pe care fie le suportă cu răbdare, fie, dacă sunt mai rele, se supără. Din perspectiva laică, nu există nicio schimbare posibilă în identitatea clerului. De aceea criza de identitate a acestuia devine pentru laici oportunitatea fie de a-și căuta „oamenii duhovnicești” în altă parte, de exemplu printre maeștrii meditației orientale, fie de a rămâne la vinul cel vechi preconiliar care și-a dovedit de mult tăria, lăsând mustul cu comportamentul său absurd până se va limpezi întrucâtva și el.

Cele spuse până acum par să învinuiască de criza prezentă, în mod unilateral, doar un singur statut din Biserică și să le exonereze complet pe celelalte. Dar dreptatea cere un adaos. Lumea se mișcă atât de repede încât, pentru omul de astăzi, schimbarea a devenit o componentă a experienței și viziunii sale despre lume. Ceea ce refuză din principiu să se schimbe apare drept suspect. Mai